

Februari 2000

Nr 7

Uitgave van de Historische Kring Abcoude / Baambrugge

Angstelkroniek

HISTORISCHE KRING
ABCOUDE / BAAMBRUGGE

Inhoud:

- ◆ **Abcouder Boerderijen van de Ridderlijke Duitse Orde**
- ◆ **Heintje Verwey-Meijers**
- ◆ **Vreede Rijk**
- ◆ **Een schoolfoto**
- ◆ **Paasveetentoonstelling**

Redactie:

H. Hoogenhout
G. van der Most
D. L.H. Slebos
W. W. Timmer

Redactie secretariaat:

G. van der Most,
Papehof 9
1391 BD Abcoude

Vormgeving

W. Zwaard

Druk:

Grafisch Centrum Abcoude

Prijs losse nummers fl 8,50

Van de redactie

2001. Volgens de deskundigen is het nieuwe millennium nu echt begonnen. Zonder paniek, zonder angst voor bugs of ander ongerief anders dan het gebruikelijke.

Met dit nummer begint ook een nieuwe jaargang (de derde!) van uw Angstelkroniek. Een goed moment om een aantal bij ons blad betrokken leden van de Historische Kring Abcoude-Baambrugge nog eens speciaal te bedanken: de heer Willem Zwaard, die voor de vormgeving van de Angstelkroniek zorgt, GCA die het blad steeds op korte termijn drukt en vermenigvuldigt, de heren Semeins, Meergartt en Kegel die de distributie regelen, en gast-auteurs als de heer Wustenhoff en (in dit nummer) mevrouw Ileen Montijn die een ongewenst auteurs-monopolie van de redactie voorkomen. (Misschien zijn er onder onze lezers nog anderen die ook eens een bijdrage willen leveren? Zij zijn van harte welkom!).

En vanzelfsprekend danken wij eveneens onze sponsor de heer Wim Nienhuis (<http://www.abcoude.com>) die toegezegd heeft ons ook in 2001 weer financieel te zullen schragen!

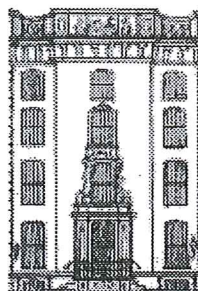
Natuurlijk wenst de redactie alle genoemden, maar ook al onze bijna 300 leden/lezers en hun meelezers een voorspoedig Nieuw Jaar. Of, zo u wilt, een gelukkig Nieuw Millennium!

In dit nummer

*Boerderijen Duitse
Ridderlijke Orde*

Vreede Rijk

*Heintje Verwey-
Meijers*

*Paasvee-
tentoonstellingen*

De Abcouder Boerderijen van de Ridderlijke Deutsche Orde

door G. van der Most.

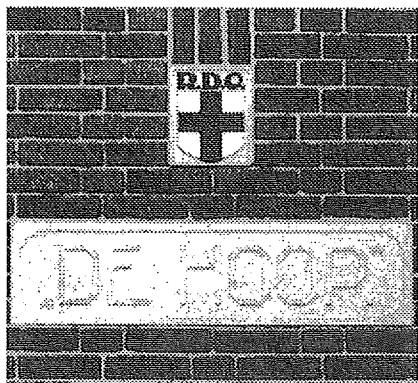
In de gemeente Abcoude staat een viertal boerderijen, die inclusief hun grond behoren tot de Ridderlijke Deutsche Orde. Zij zijn herkenbaar aan het op de gevel aangebrachte embleem van de Orde: een zwart kruis op een wit schild, vergezeld van de letters RDO.

Het betreft de volgende boerderijen:

- . De Hoop, Voetangelweg 4, bewoond door P.J.Nagel,
- . Landzicht, Winkeldijk 41, bewoond door A.Meijers,
- . Schimmelpenninckhoeve, De Horn 6, bewoond door W.Verhoef
- . Oud-Gein, De Horn 4, bewoond door N.de Pijper

Alvorens nader in te gaan op de betreffende boerderijen, allereerst iets over de huidige eigenaar: de Ridderlijke Deutsche Orde zelf. Wat is die Orde eigenlijk voor instantie, en hoe 'Duitsch' is zij?

De Ridderlijke Deutsche Orde ontstond in 1198 ten tijde van de Kruistochten als een geestelijke orde van duitstalige (waaronder 'nederduitschtalige') kruisridders, en kwam voort uit de acht jaar eerder opgerichte Duitse Hospitaalstichting. De zeer strijdbare Orde had ten tijde van haar oprichting twee hoofdoelen. Allereerst was dat het bestrijden van de 'heidenen' die in Palestina de heilige plaatsen bezet hielden en de pelgrims lastig vielen die er naar op weg waren. Daarnaast boden de Ridders van de Orde onderdak en zo nodig verpleging aan gewonde of zieke kruisvaarders en pelgrims. De Ridders zelf werden geacht te leven in armoede en in kuisheid. Zij droegen een witte mantel met een zwart kruis: het eerder vermelde symbool van de Orde is hier aan ontleend.

Embleem van de Ridderlijke Deutsche Orde

Aan het begin van de 14e eeuw verlegden de activiteiten van de Ridderlijke Deutsche Orde zich naar Oost-Pruisen en de Baltische Staten, waar men de toen nog heidense inwoners wilde kerstenen, zo nodig en desgewenst - en dat bleek vaak nodig en gewenst! - met geweld. Ook hier legde men zich toe zowel op strijd als op verpleging van zieken en gewonden. De bekeringsijver leidde tot kolonisatie van het gebied, maar ook tot ontginningen en het stichten van nederzettingen en steden. Daarmee werd de orde steeds meer een wereldlijke macht, die streefde naar gebiedsuitbreiding. Zo werd in 1308 Dantzig in bezit genomen, en in 1346 Estland.

Voor het handhaven en uitbreiden van de machtspositie van de Orde was veel geld nodig. Weliswaar zorgden enerzijds de adellijke zonen die zich als Ridder in de Orde inkochten voor inkomsten, terwijl ook vele vorsten uit die tijd forse schenkingen deden, maar anderzijds deed de Orde ook zelf actief aan fondsenwerving. Het verzamelde kapitaal werd belegd, en wel vooral op de in de middeleeuwen en nog lang daarna gebruikelijke wijze: in grond (landrijen) en opstallen (boerderijen). Zo is het gekomen dat in Nederland de Duitse Orde nog steeds eigenaar is

van veel grond en van vele boerderijen, met name in de provincies Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en Gelderland, maar ook in Zeeland, Friesland en Drente.

Om efficiënt gelden te kunnen inzamelen, stichtte men op diverse plaatsen in de christelijke wereld afdelingen.

Ook in Nederland werd een 14-tal afdelingen (Balije) opgericht, met als belangrijkste de aan het begin van de 13e eeuw gestichte Balije van de stad Utrecht, in de middeleeuwen het religieuze centrum van ons land. Deze Balije, in 1231 dankzij een gift gesticht, lag nogal kwetsbaar net buiten Utrecht, onge-

Plaatje van een Ridder van de Deutsche Orde

veer op de plaats van het voormalige Academisch Ziekenhuis Utrecht aan de Catharijnesingel.

Tijdens een oorlog tussen het bisdom Utrecht en het graafschap Holland werd die Balije in brand gestoken en moest een nieuw onderkomen worden gebouwd. Ditmaal, rond 1350, koos men een plaats binnen de stad zelf, en wel tegen de stadswallen aan op een plek die tegenwoordig de Springweg heet. In dit 'Duitse Huis' is de Commanderie ('hoofdkantoor') van de Orde vervolgens zo'n 450 jaar min of meer ongestoord gevestigd geweest.

Rond 1800, in de Franse tijd, werd het Duitse Huis door koning Lodewijk Napoleon 'gekocht' (in feite gevorderd) om als militair hospitaal te dienen. (Dat was, gezien de achtergronden van de Duitse Orde, nog niet eens zo'n onlogische bestemming!) Bij de 'verkoop' werd de bepaling opgenomen dat de Orde, bij een eventuele latere verkoop door de Staat, het eerste recht van terugkoop zou hebben. Zoals dat gaat werd het contract in het archief opgeborgen en, net als de afspraak zelf, in de loop der jaren vergeten. Het Duitse Huis bleef Staatseigendom en kwam onder beheer van de dienst Domeinen.

Toen een tiental jaar geleden werd besloten het voor de burgerij ontogankelijke en inmiddels sterk verwaarloosde complex te gaan restaureren, herinnerde iemand binnen de Duitse Orde zich het oude recht tot terugkoop. De Ridderes grepen de hun geboden mogelijkheid tot terugkeer met beide handen aan; sinds 1995 houden zij nu weer verblijf in een deel van hun historische en inmiddels perfect gerestaureerde Commanderie. (In een ander deel van het complex is thans het Grand Hotel Karel V gevestigd. Tevens doet het pand dienst als congrescentrum.)

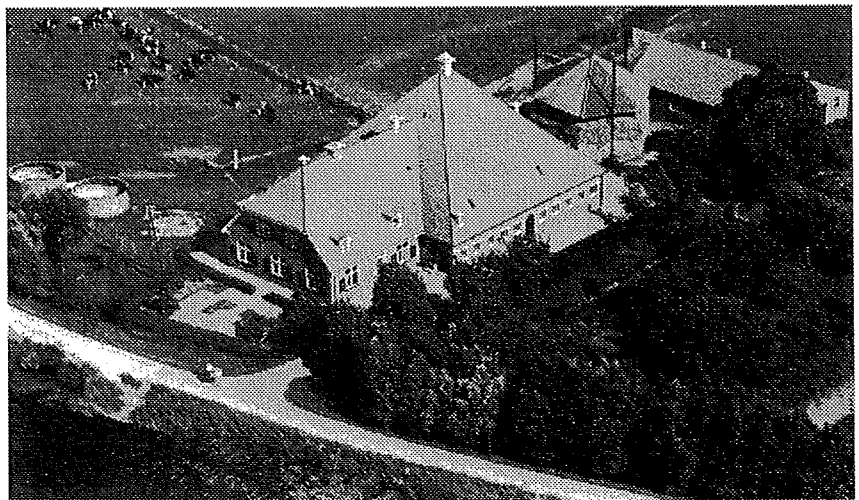
In de Duitse landen was de Orde inmiddels in 1809 op decreet van

Napoleon opgeheven. De Utrechtse afdeling had zich echter al in 1637 afgescheiden en was protestants (en ook geheel Nederlands!) geworden. Zij bestaat nog steeds als een zelfstandige organisatie. Om lid te worden dient men van adel te zijn en de protestantse godsdienst te belijden. Het doel van de Orde is thans tweeledig: het verlenen van steun aan instellingen die het christelijke (lees: protestantse) geloof bevorderen, alsook het steunen van organisaties op het gebied van hulpverlening aan gewonden, zieken en anderszins hulpbehoevenden. In dit kader werkt men sinds kort ook samen met de, nog net iets oudere, Johanniter Orde. Traditiegetrouw is de naam 'Duitse Orde' gehandhaafd, hoe Nederlands de Orde thans ook is!

Zoals eerder vermeld, in Abcoude is de Ridderlijke Duitse Orde (verder aan te duiden als RDO) eigenaar van een viertal boerderijen: De Hoop, Landzicht, de Baron Schimmelpenninckhoeve voorheen Het Groenland en Oud-Gein.

De Hoop

De Hoop aan de Voetangelweg is een hofstede met ruim 35 ha wei- en hooiland, al sinds 1768 in het bezit van de RDO. Op 19 mei van dat jaar werd de oorspronkelijke hofstede namelijk door Antje Erasmusse, weduwe van Jan de Wit, in eigendom overgedragen aan de RDO. In 1815 werd Hendrik Smorenburg pachter, in 1832 opgevolgd door de familie Van den Bosch: achtereenvolgens Willem van

De Hoop (Architect: A.v.d.Bovenkamp uit De Meern)

den Bosch (1832-1861), Martinus van den Bosch (1861-1901), J.M. van den Bosch (1901-1924) en Adrianus van den Bosch (1924-1950).

Adrianus had geen zoons en wilde zelf op den duur wel naar een wat kleiner bedrijf toe. In samenwerking met de RDO kon hij 'ruilen' met Pieter Jacobus Nagel, die in Kortrijk (bij Breukelen) een RDO-hoeve exploiteerde. In 1950 werd Pieter Jacobus Nagel pachter van De Hoop, in 1966 opgevolgd door zijn zoon Klaas Nagel, terwijl het huidige bedrijf wordt gerund door weer diens zoon, ook een Pieter Jacobus Nagel.

Al in 1938, dus nog onder Adrianus van den Bosch, was de oude hofstede vervangen door de huidige, nieuw gebouwde boerderij. In 1990 werd een nieuwe veldschuur toegevoegd.

Landzicht

Landzicht aan de Winkeldijk is totaal ruim 16 ha. groot. De hofstede Landzicht kwam relatief recent in bezit van de RDO, namelijk in 1957. Op 31.10.1957 vond de overdracht van Landzicht aan de RDO plaats

Het Groenland

door de eerdere eigenaar Steven Dorresteyn en zijn echtgenote Johanna Wilhelmina Hilhorst. (N.B.: De akte van overdracht vermeldt specifiek dat 'de mesthoop niet in de koop (is) inbegrepen'!) Pachter wordt Reyer Nagel, een broer van Klaas Nagel van De Hoop. Bij gelegenheid van de overdracht in 1957 werd 5 ha. grond van De Hoop gevoegd aan Landzicht (beide bedrijven grenzen aan de 'achterzijde' aan elkaar), om zo een wat evenrediger verdeling van grond te bereiken tussen beide hoeves.

De Baron Schimmelpenninckhoeve

De Baron Schimmelpenninckhoeve aan de Horn is een ruim 29½ ha. grote hofstede met boomgaard,

bouw- en weiland, gelegen in het lage (groenlandse) deel van de Hoog- en Groenlandse polder. Evenals De Hoop is dit een oude bezitting van de RDO, oorspronkelijk met als naam hofstede 'Het Groenland'. Deze werd door de RDO in 1773 gekocht (voor fl. 4.515) van Geertruijda Catharina Boelema, 'gesepareerde huijsvrouw van Hendrik Hermans Jansz te Utrecht'. Sinds eind mei 1771 was het bezit verhuurd aan een Pieter van Weesenbergh; vanaf 1821 wordt als pachter zijn zoon Gerrit van Weesenbergh genoemd (in de akte aangeduid als Gerrit van Wesenburg). Inmiddels zijn van 1815 tot 1824 door de RDO allerlei reparaties aan de hofstede uitgevoerd. In 1840 wordt Jan van Doorn de nieuwe pachter.

In 1852 komt de familie Verhoef op het bezit, als Willem Verhoef in plaats van zijn oom Jan van Doorn de hofstede en grond gaat pachten. Na 1887 gaat de pacht over op zijn weduwe Annie Heineke en vervolgens op haar zoon Willem, die (in 1890) trouwt met Marringje Hoogenhout. Na zijn militaire verplichtingen neemt in 1917 hun zoon Willem het bedrijf over, die in 1918 trouwt met

Landzicht

De Baron Schimmelpenninckhoeve. Architect: A.v.d.Bovenkamp uit De Meern

Jannetje van der Lee. Vervolgens wordt rond 1947 hun zoon Jan Verhoef pachter; thans runt diens zoon Willem het bedrijf. In 1939 werd in de plaats van 'Het Groenland' iets dichterbij de weg een geheel nieuwe en moderne hofstede gebouwd: de (Baron) Schimmelpenninckhoeve, zoals we deze nu kennen. Hij is vernoemd naar Mr. Baron Schimmelpenninck van der Oije, destijds kapittellid van de RDO Balije van Utrecht, die de eerste steen heeft gelegd. De hoeve is na de tweede wereldoorlog bekend geworden als voormalig onderduikadres (zie Else Flim: Dat vergeet je nooit meer...) In 1958 koopt de gemeente Abcoude 'een gedeelte zodde (=drassig

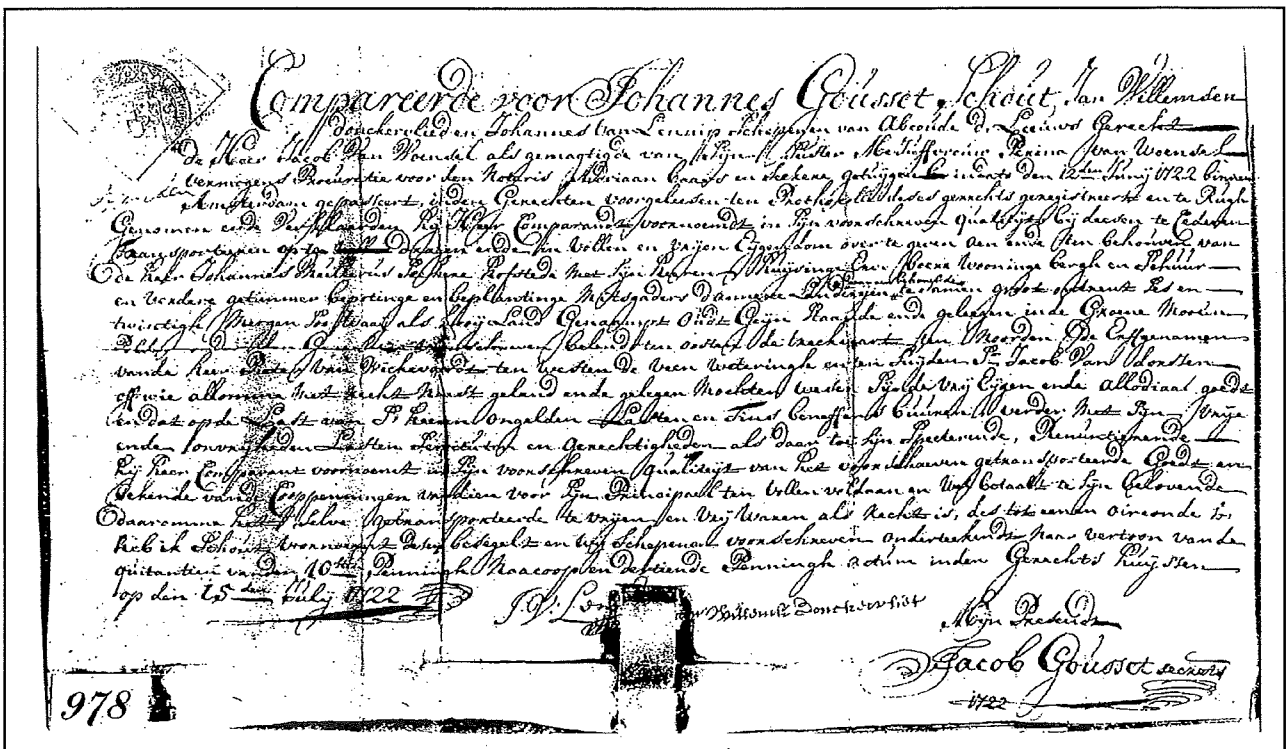
rietland), gelegen tussen de Hornweg en een zijarm van de Amstel (=Angstel?) naar de Winkel, met de helft van het aangrenzende water, ten behoeve van de volkshuisvesting'. (Met 'volkshuisvesting' werd bedoeld het verkrijgen van ligplaats voor een aantal, nog steeds aanwezige, arken.) In 1979 wordt aan de Schimmelpenninckhoeve een veldschuur toegevoegd en in 1983 een ligboxenstal.

Oud-Gein

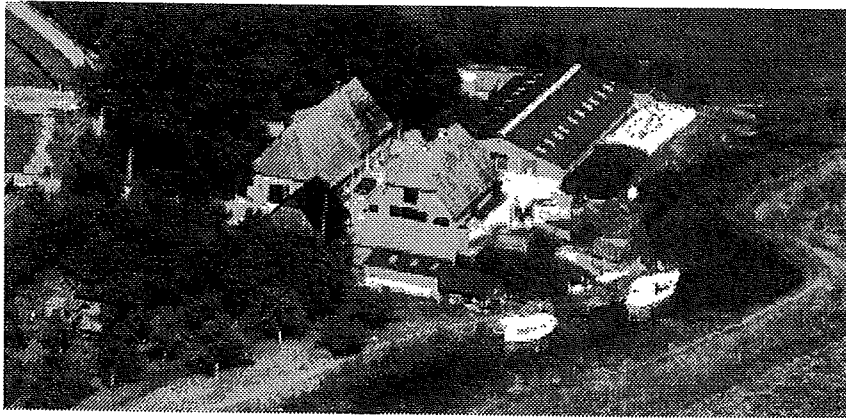
Oud-Gein, eveneens aan de Horn en naast de Schimmelpenninckhoeve gelegen, is een hofstede van ruim 40 ha. Net als Landzicht is dit een recent bezit van de RDO: deze hofstede kwam eerst in 1955 in handen

van de Orde via verkoop door mevrouw Willempje Jongkind, weduwe van Nicolaas de Pijper. De hofstede ligt aan een oude en dode arm van de Angstel, vroeger ook het Geyn geheten: vandaar de naam Oud-Geyn. Hij heeft een zeer oude geschiedenis en wordt in elk geval al in 1721 genoemd, zie de hieronder afgebeelde akte.

Een van de vroegere eigenaren is een Willem Hendrik Immens. Deze verkoopt in oktober 1821 het betreffende onroerend goed aan Cornelis van IJsseldijk te Amsterdam, 'geloogd op Postwijck'. Cornelis is de echtgenoot van Vrouwe Johanna Judith Zeelt, zie ook het artikel van Harrie Hoogenhout in Angstelkroniek nr.6. In 1832, bij het overlijden van Cornelis, vererft de 'gewezen hofstede en boerenwoning Oud-Geyn' op Cornelia Egberts van IJsseldijk (vermoedelijk een zuster van Cornelis) en op Vrouwe Johanna Judith Zeelt. (De term 'gewezen' lijkt er op te wijzen dat de bebouwing tussen 1821 en 1832 is geamoveerd.) Via Rudolf Hendrik Johan Veeren (van 1850 tot 1868 wonend op Zuylenveld te Oud-Zuilen) komt het bezit vervolgens in 1865 in handen van diens weduwe

Oudst bekende Transportakte van de Hoeve Oud Gein dd 15 juli 1722

Oud-Gein

Sara Jacoba Maria Bongardt; er is dan sprake van Oud-Geyn 'ook genaamd Ruimzicht'.

In 1912 verkoopt dochter Margaretha Constantine Veeren ('de weduwe Patijn geboren Veeren') Oud-Gein aan Nicolaas (Klaas) de Pijper. Na diens overlijden in 1940 zet zijn weduwe Willempje Jongkind het bedrijf voort, tot zij het in 1955 aan de RDO verkoopt. De Duitse Orde laat

de boerderij nog in dat zelfde jaar verbouwen; pachter wordt Teun de Pijper, zoon van Nicolaas en Willempje. Thans exploiteert diens zoon, Nicolaas de Pijper jr. (Nico), het bedrijf.

In een volgend nummer van de Angstelkroniek hopen we nader op de lange geschiedenis van Oud-Gein terug te komen.

Bronnen:

- *Abcoude en Baambrugge 900 jaar*, pag 190/191 (1985).
- *Archief van de Ridderlijke Duitse Orde in het Duitse Huis te Utrecht* (met dank aan mevrouw A.Stapel, archivaris van de RDO balije van Utrecht.)
- *Informatiefolder Ridderlijke Duitse Orde Balije van Utrecht*.
- *L. van der Meule: Bij de Ridders te gast* (over de restauratie van het Duitse Huis); tijdschrift van de Bond Heemschut (april 2000).
- *Oosthoek's Encyclopedie deel 4*, pag 544/545 (1960).
- *Mondelinge informatie en fotomateriaal van de heren K.Nagel, P.J.Nagel, R.Nagel en J.Verhoef te Abcoude en N.de Pijper te Baambrugge* (waarvoor dank!).

Literatuur:

- *H. Biesma: Ridders in een klooster: het Duitse Huis in Utrecht* (Uitg. Matrijs, *Historische Reeks nr 27, Utrecht 1999*). Bevat de complete historie van het Duitse Huis, alsmede een lijst van alle landscommandeurs.
- *M. de Bruijn, G. Pouw en L. van der Tuuk: de Vestiging van het Duitse Huis in de stad Utrecht* (RDO, 2000).
- *Else Flim: Dat vergeet je nooit meer...* (Uniepers Abcoude, 1995).

Heintje Verwey-Meijers

Een werkzaam leven in Abcoude

Opgetekend door Ileen Montijn

Mevrouw Verwey-Meijers heeft achtenzeventig jaar in Abcoude gewoond. Geboren in Breukeleveen op 23 april 1901, kwam zij in 1921 door haar dienstbetrekking bij dokter Moinat in het dorp. Ook na haar huwelijk heeft zij nog bij veel families in Abcoude gewerkt. In juni 1999 verhuisde zij naar 't Kampje in Loenen. Ileen Montijn vroeg haar voor de Angstelkroniek naar haar herinneringen.

Aflevering 1: Schippersdochter

"Mijn vader was van boerenafkomst, maar hij was binnenschipper. Dus hij was van maandag tot zaterdag van huis; ik heb m'n vader nooit veel meegemaakt. Hij vervoerde van alles. Er kwamen van die grote Rijn-aken over de Keulsche Vaart, met zand of kolen, en die moesten gevlet worden: de vracht moest over in kleinere schepen. Dat ging met kruiwagens, het was echt zwaar werk. Daarna kon de vracht naar de bestemming worden gebracht, bijvoorbeeld de haven van Hilversum. Mijn vader had een 24-tonner, die kon daar komen. Het was een zeilschip; als het windstil was moest er gejaagd worden (jagen= een boot

voorttrekken met paarden- of menskracht bij te weinig wind, red.). Een motorschip heeft hij nooit gehad. Wel een andere schuit nog, van 40 ton. Maar mijn broers hadden niet zoveel zin in het schip, die gingen andere dingen doen. Mijn oudste broer ging naar de steenfabriek. Mijn moeder heette Johanna de Haan; zij was een boerendochter uit de omgeving van Hilversum, van wat nu de Vliegkamp is. Ik was het zesde kind van negen, zes meisjes en drie jongens. Het was thuis hard werken. Er was geen waterleiding, al ons water kwam uit de Loosdrechtse Plassen, daar werden ook de kleren in gespoeld en zo. Eten koken ging

toen ik klein was nog in een grote pot aan een ketting boven de open haard, een hele emmer aardappels ging daar in. Ja, voor ons elven! Mijn moeder hield erg van beesten, dus hadden we ook nog wat geiten. Die melk mijn moeder, en van de melk karde zij boter. Die smaakte heel sterk, al beseften wij kinderen dat niet. De karnemelk namen we mee naar school. Waarin? Nou, in een flesje van de Abdijsiroop of zo. Wij gingen naar de openbare lagere school in Tienhoven, later die in Maarsseveen; in Breukeleveen was geen lagere school. Later, toen het gereformeerde geloof er kwam, hebben die zelf een klein kerkje gebouwd, en ook een school, voorbij de brug halverwege Tienhoven. Maar dat was haat en nijd, de hervormden mochten er niet op. *Doleerende hardkoppen* werden ze genoemd. Het was zo'n beetje de gewoonte om na de lagere school naar het naai-

Heintje Meijers, 18 jaar oud, in haar aannemingsjurk.(=nieuwe jurk voor bij de belijdenis. red.) 'Ik was net uit de rouw om mijn broer Daan, die bij het schaatsen was verdrongen. De jurk is gemaakt door een goede naaister, Lena Walderveen in Maarsseveen.'

schooltje te gaan. Dat was wel in Breukeleveen, bij Koosje Voorneveld. We waren met vijf, zes meisjes daar, we maakten ook wel schik hoor, je was allemaal van 't zelfde soort, allemaal van *geef ons heden ons dagelijks brood...* Spelen was er niet veel bij, want als je uit school kwam moesten er nog kousen gebreid worden, je kwam bij elkaar, ging zitten op je platte gat, en dan ging je breien. Soms speelden we hoedjebal, met een kaatsebal mikken in de muts van één van ons - je had allemaal wat op je hoofd, toen. De jongens gingen naar de boer toe, of hielpen met turfsteken. Ik heb niet zo lang op de naaischool gezeten. Ik ging ook wel eens werken, bijvoorbeeld bij een boer die tegenover ons woonde, harken of zo, voor twee kwartjes op 'n dag. Die moest ik wel aan mijn moeder geven. Veertien dagen vóór m'n vijftiende verjaardag ben ik bij boeren in Loenen gaan dienen, voor dag en nacht. Dat was nogal laat, maar ik was klein en ik had een tijd een soort uitslag op mijn hoofd gehad.

De dokter zei tegen mijn moeder: het is klierstof, laat er geen kwakzalver bij. Het is inderdaad overgegaan.

Bij de boer - H. van den Bosch, het echtpaar was neef en nicht - moest ik leren melken. 's Morgens om vier uur zat je onder de koeien. Er werd ook kaas gemaakt, daarvoor moest ik de grote tobbes schoonmaken.

Als dat niet goed gebeurde, met kokend sodawater, kwamen er gaten in de kaas. Ik was zó klein, als ik de bodem schoonmaakte hingen mijn benen in de lucht. In het eerste jaar dat ik daar werkte kreeg ik 1,50 gulden in de week, vanaf het tweede 150 per jaar. Je kreeg het ook echt per jaar; als je wat nodig had, klompen, of sajiet om je kousen te stoppen, vroeg je een daalder voorschot. Drie jaar en acht maanden heb ik er gewerkt, zowat de hele wereldoorlog. Die mensen waren heel zwaar godsdienstig, er moest drie keer per dag in de bijbel worden gelezen en het vervelendste was, dat ging niet hardop, dus je kon het niet volgen. Je zat er wel bij, niet achteraf zoals bij de hereboeren.

Met mijn 'november' ben ik er weggegaan - in de provincie Utrecht was het jaar om met 25 november, Sinte Katrijne. In Noord-Holland was het met Kerst.

Ik heb toen weer bij een boer gewerkt, maar daar hield ik het niet uit, ik ben na zes weken weggegaan. Als je wegging voor je tijd om was, was je alles kwijt. Het kwam ook wel voor dat je een akelige boer had, die je wegpeste, vlak voor het jaar om was. Het was een harde tijd...

De dienstbode van Moinat in Abcoude kende ik van katechisatie. Zij ging vertrekken, en ik wilde bij die boeren weg; zodoende ben ik in Abcoude gekomen. Dokter Moinat en zijn vrouw waren bejaarde mensen, mevrouw was van Duitse afkomst. Ze woonden in het huis waar later dokter Wiersma zou wonen, Slotzicht. Tussen die twee in had je nog dokter Van Gortel. Het was heel ander werk bij de burger dan bij de

boeren. Er was geen vee, je zat ineens tussen de meubels, al was het heel eenvoudig bij de Moinats. En ik moest leren koken. Bij de boeren werd geen vlees gebraden, alles werd gekookt. Alleen speklapjes gingen zó in de pan op het petroleumstel, die kregen wij 's zondags. Mevrouw Moinat deed mij het koken een paar keer voor, en keek er verder niet meer naar om. Zij zei nooit veel, tenminste niet als het goed was. Mevrouw d'r niks zeggen is mevrouw d'r prijzen, leerde ik al gauw. Als er wat mankeerde, dan hoorde je 't wel.

Zij was erg van de puntjes op de i. Vandaar dat ik nu nog zo met een kwastje langs de richeltjes ga... Ik moest koken en de kamers doen, iedere dag was 't een andere kamerdag, en voor het grote werk kwam er een werkster. Voor het opschuren van de marmeren gang met krijt, en voor de grote schoonmaak. Er was ook nog een tuinman. De apotheek was niet bij de praktijk, die was schuin aan de overkant, in het huis waar later juwelier Dorrestein kwam. Het huis dáár weer naast, hoek Hoogstraat/Markveld, was namelijk het oorspronkelijke doktershuis geweest. Een wachtkamer was er niet bij dokter Moinat. Dokter van Gortel heeft een paar stoelen op de gang gezet, en dokter Wiersma heeft pas een wachtkamer ingericht, in de oude slaapkamer van dokter Moinat. Er was nog geen waterleiding, dus ik moest wateremmers vullen in het Gein. Riolering natuurlijk ook niet. De wc's, daar stonden emmers onder, die kwam een man twee keer in de week leeghalen. Die had dan vrij dokteren. De man die 's zaterdags de messen kwam slijpen had ook vrij dokteren. En verder was iedereen 'in de bus.' Het ziekenfonds, heet dat nu."

In de volgende *Angstelkroniek* deel 2 (slot):

Een woninkje langs het Gein.

Baambrugge baadde in de septemberzon. De oude dames Bock waren blij weer terug te zijn op Vreede Rijk, waar zij van kindsbeen af de zomers hadden doorgebracht in het niet zo grote heerschapshuis, dat al 120 jaar familiebezit was.

Vreede Rijk

Een zomerhuis in Baambrugge.

We schrijven 10 september 1799. Het waren roerige tijden. Ida en Margaretha Bock, respectievelijk 78 en 72 jaar oud, waren eind augustus overhaast naar hun woonplaats Amsterdam vertrokken omdat op 29 augustus Engelse en Russische troepen bij Callantsoog in Noord Holland ons land waren binnengevallen. Zij hadden de beschutting van de stad gezocht.

Nu deze inval leek te verzanden - de veldtocht strekte niet verder dan van Petten naar Bergen - waren zij teruggekomen speciaal voor het ondertekenen van het vernieuwde huurcontract van de boerderij die bij Vreede Rijk hoorde.

Jan van Bladeren, nog door hun inmiddels overleden broer, Joan Michiel Bock, voor het boerenbedrijf aangetrokken, had de dames ontvangen zoals ook in het te vernieuwen huurcontract was geregeld: de paarden waren op stal gebracht en van hooi en gras voorzien, de koets was in het koetshuis gereden, en de koetsier was onderdak verschaft.

In het huurcontract was hem uitdrukkelijk verboden 'om schamele lieden te logeren', maar de in livrei gestoken koetsier werd daar natuurlijk niet toe gerekend.

Het huurcontract werd voor vier jaar afgesloten, evenals het voorgaande contract, met een optie voor nog eens twee jaar. Het was door notaris Van Gulpen, die in Abcoude resideerde, opgesteld in overeenstemming met de door de dames Bock vooraf gegeven orders.

Bij de boerenwoning behoorden 20 morgen wei- en hooi-land benevens

het koehok, het varkenskampje en de boerentuin.

De landerijen strekten zich uit van het Zandpad langs de Angstel tot over de Indijk, maar een van de kavels liep verder door tot aan de dijk langs de Vecht. Aan de verhuurderessen bleef het heerschapshuis, de stal, het koets- of wagen-huis, de moestuin, boomgaard, bos, lanen en bloemtuint, 'in alle welke de huurder nogte iemand van zijnentwege niet zal vermogen te gaan of komen onder wat voorwendsel zulks zou mogen wezen'.

De huurprijs bedroeg Fl. 700,- 'sjaars alsmede *'twee vierendelen goede Graasde Somer boter'*. Daarenboven nog zoveel verse boter en melk als de verhuurderessen zouden vorderen, de boter jegens zes stuivers per pond en de zoetemelk voor 10 duiten alsmede de karnemelk voor 5 duiten.

Het land moest van distels, stekels en ander ontuig worden gezuiverd. En van de stalmost mochten de verhuurderessen nemen zo veel als zij zelf of hun tuinman nodig zouden hebben voor bemesting van de tuinen en het moesland. De sloten moesten door de huurder geschoond worden en hetgeen daar af kwam moest na *'pluisen'* met de beschikbare mest worden gebruikt voor het strooien over de magerste kampen van het hooiland; het mocht niet over het weiland, maar wel over het land aan de Vechtdijk worden gestrooid. Hooi mocht niet verkocht worden; ook was het de huurder niet toegestaan kippen, konijnen of ander kleinvee over het land te laten lopen. De kippen van de verhuurderessen daarentegen mochten wel over het

verhuurde land lopen.

Met voorbijgaan aan diverse andere bepalingen zij nog vermeld, dat de huurder *'niet mocht planten, timmeren of stellen waardoor het gezigt van de heerenhofstede zou kunnen worden gehinderd of belet'*.

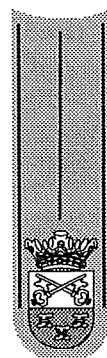
De volgende dag, 11 september 1799, kwam notaris Van Gulpen met de beide getuigen naar Vreede Rijk, waar in de grote kamer van het heerschapshuis - de zaal genoemd - de ondertekening van het nieuwe contract zou plaatsvinden. Na nog enkele bemerkingen van de dames mocht Jan van Bladeren binnenkomen.

De 78 jarige Ida Bock had gedurende de laatste jaren zulke trekkingen over haar lichaam gekregen dat zij slechts enkele uit hun krachten gegroeide hanepoten aan het papier kon toevertrouwen, maar zij vertikte het om, zoals zo vele ongeletterden deden, een kruisje te zetten, voorzien van het bijschrift van de notaris: 'dit merck is gesteld bij....'

De notaris voorkwam intussen, zonder dat het opviel, dat het contract als een verkreukt papier onder haar handen vandaan kwam.

De zaal waar zij nu zaten had in vroeger tijden levendiger dagen gekend toen de kinderen Bock, vier zusters en een broer, er met hun ouders en loge's de zomer doorbrachten. De 16 stoelen met rotting ruggen en zittingen getuigden daarvan; zij stonden thans twee aan twee gerangschikt voor de penanten tussen de ramen.

Angstelkroniek
HISTORISCH KLASSE
ABCOUDE / BAAMBRUGGE

Ook de bovenverdieping, een niet verder ingedeelde zolder, leek er van te verhalen met zijn vele vaste ledikanten, met 'gaaze, damaste en catoen gordijnen', de bedstede met een oud groen gordijn met val, alsmede twee gestreepte dito met val, de slaapbank en de rustbank met de 'geele oude paarde haare matras'. Daar stonden ook nog 6 stoelen met 3 groene kussens.

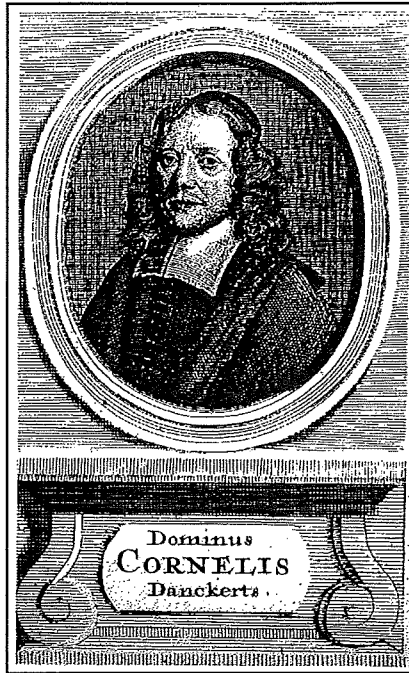
De oude dames Bock kwamen er nu niet meer; zij hadden hun slaappleats gevonden in het kamertje bij de zaal, waar het eikenhouten ledikant van hun ouders stond, en in het slaapkamertje waar een bed en een 'eykehouten kassie met laaden' stond. Die ouders waren Pieter Bock en Margaretha Danckerts geweest en via hen - in feite via de ouders van Margaretha, dus via hun grootouders van moederskant - waren de kinderen Bock in het bezit gekomen van Vreede Rijk.

Frederick Danckerts en Petronella Bors van Waveren.

Frederick Danckerts was in 1683 getrouwd met Petronella Bors van Waveren, dochter van Mr Gerard Bors van Waveren, o.m. een aantal jaren burgemeester van Amsterdam. Frederick verwierf bij haar drie dochters, waarvan Margaretha, gedoopt 25 januari 1689, de jongste was. Het gezin woonde op het Singel.

Frederick Danckerts, gedoopt 10 januari 1651, advocaat bij het Hof van Holland, Schepen van Amsterdam en kerkmeester van de Zuiderkerk, had Vreede Rijk reeds in 1681 in bezit, derhalve vóór zijn trouwen. Het was zeer waarschijnlijk van ouds een boerenhofstede waaraan in de 17e eeuw een eenvoudig 'heerschapshuis' was toegevoegd, dat in de loop der jaren door Margaretha nog wat verbeterd zou worden.

Over het geslacht Danckerts kan nog vermeld worden dat Frederick

Dankerts een zoon was van dominee Cornelis Danckerts Corn.zn, gehuwd met Clara van Barchem, predikant te Ouderkerk, later te Gorkum en sedert 1665 te Amsterdam. Hij was in Amsterdam zeer gezien. Hij was tenslotte een kleinzoon van Cornelis Danckerts, meester-metselaar en bouwmeester van Amsterdam, die veel heeft samengewerkt met de alom bekende Hendrick de Keyser, die op overeenkomstige wijze was aangesteld als beeldhouwer en bouwmeester van Amsterdam. Cornelis Danckerts de Oude schreef een boek over de bouwwerken van de vermaarde Hendrick de Keyser: 'Architectura Moderna ofte Bouwinghe van onsen tyt' 1631. Diens achterkleinzoon Frederick was 14 jaar oud toen hij met zijn ouders naar Amsterdam verhuisde: hij heeft zijn rechtenstudie in Harderwijk voltooid (15 mei 1675).

Na het overlijden van Frederick, 39 jaar oud in 1690, hertrouwde Petronella Bors van Waveren in 1694 met Louis Victor. Dit was een in Amsterdam gevestigde koopman op Engeland, Curaçao, Italie en de Levant, die in 1708 overleed na Petronella twee zonen en een dochter te hebben geschonken.

Vrouwe Petronella Bors van Waveren was een dochter van Mr Gerard Bors van Waveren, ged. 1630, Burgemeester van Amsterdam in de jaren 1683, 1685, 1687, 1689 en 1692 en voorts Raad in de Admiraliteit in Zeeland van 1670 tot 1679, bewindhebber der O.I.Comp 1679 en Commissaris voor het Utrechtse Zandpad te Duivendrecht. Hij woonde op het Singel. Een broer van Petronella, naar zijn vader Gerard genoemd, was getrouwd met Henrietta Popta, dochter van Mr Jacob Popta, eveneens een regent te Amsterdam.

Popta.

Mr Jacob Popta, wiens vader Michiel bepaald vermogend was, heeft hoogstwaarschijnlijk overblijfselen van een boerderij, ongeveer ter hoogte van het versterkte 'Huis te Abcou' aan de Angstel gelegen, met het oog op geldbelegging gekocht (zijn vader overleed in 1673). Het kan zijn dat bij oorlogshandelingen in 1672/73 de oorspronkelijke bebouwing - zo dicht bij het Slot Abcoude gelegen - werd verwoest, en dat de heer Popta de boerderij weer heeft laten opbouwen en er deswege zijn naam aan heeft verbonden. Tot het complex behoorde geen 'heerschapshuis', zoals bij Vreede Rijk en hoogstwaarschijnlijk ontbrak ook een z.g. 'heerenkamer'. Na zijn overlijden in 1685 vererfde de hofstede aan zijn dochter, Henrietta Popta, gehuwd met Mr Gerard Bors van Waveren, welke reeds in 1691 komt te overlijden na haar een zoon te hebben geschonken. Deze zoon werd eveneens Gerard genoemd.

Van hem is sprake in de navolgende notitie in het resolutieboek van Schout en Schepenen van Abcoude: 'Op 14 Februari 1719.....noch worden bij desen geauthoriseerd Johan Gousset, schout van Abcoude nevens Isack Middelman en Gerrit van Caspel schepenen nevens haren secretaris omme eerstdaaghs de

visitatie te doen van de haerdsteden van de heer Gerard Bors van Waveren en Mevrouw Petronella Bors van Waveren, alsoo deselve seer doleren dat se de haerdsteden waer mede gedebiteerd staen niet hebben ende van hare geauthoriseerdens bevindigh aen den gerechte rapport te doen.' (Er werd in die jaren belasting geheven over het aantal haardsteden dat in een huis aanwezig was: het z.g. haardsteden-geld.)

'Op de dertigste Maart hebben schout en schepenen voornoemt benevens de secretaris sich van dese opdracht gekweeten en sich eerst vervoegt aan het huis genaemt Vreede Rijk, bewoont door Mevr. Petronella Bors van Waveren, weduwe van de Heer Louis Victor, terwijl zij sig daarna hebben begeven

naar het huys van Gerard Bors van Waveren waerbij sij bevonden hebben dat in beyde woningen drie haerdsteden aanwezig waeren'.

Petronella Bors van Waveren was in 1708 als weduwe achtergebleven met 6 jonge kinderen uit twee huwelijken en haar neef Gerard Bors van Waveren was in 1695 op 5 jarige leeftijd een volle wees geworden. Beide waren daardoor op het familiekapitaal aangewezen, hetgeen kan verklaren waarom zij probeerden zo weinig mogelijk belasting te betalen.

Bij het overlijden van Petronella in 1730 vererfde Vreede Rijk aan de kinderen. De drie kinderen Danckerts kregen elk 1/4 in deze herenhofstede. Het laatste kwart werd op naam gesteld van de drie

kinderen Victor.

Margaretha Danckerts, kennelijk in haar jeugd verknocht geraakt aan de hofstede, heeft vervolgens alles in het werk gesteld om, onder gelijktijdige betaling van de waarde, de onderdelen waarin Vreede Rijk bij deze boedelscheiding was gesplitst weer bijeen te sprokkelen, hetgeen haar is gelukt.

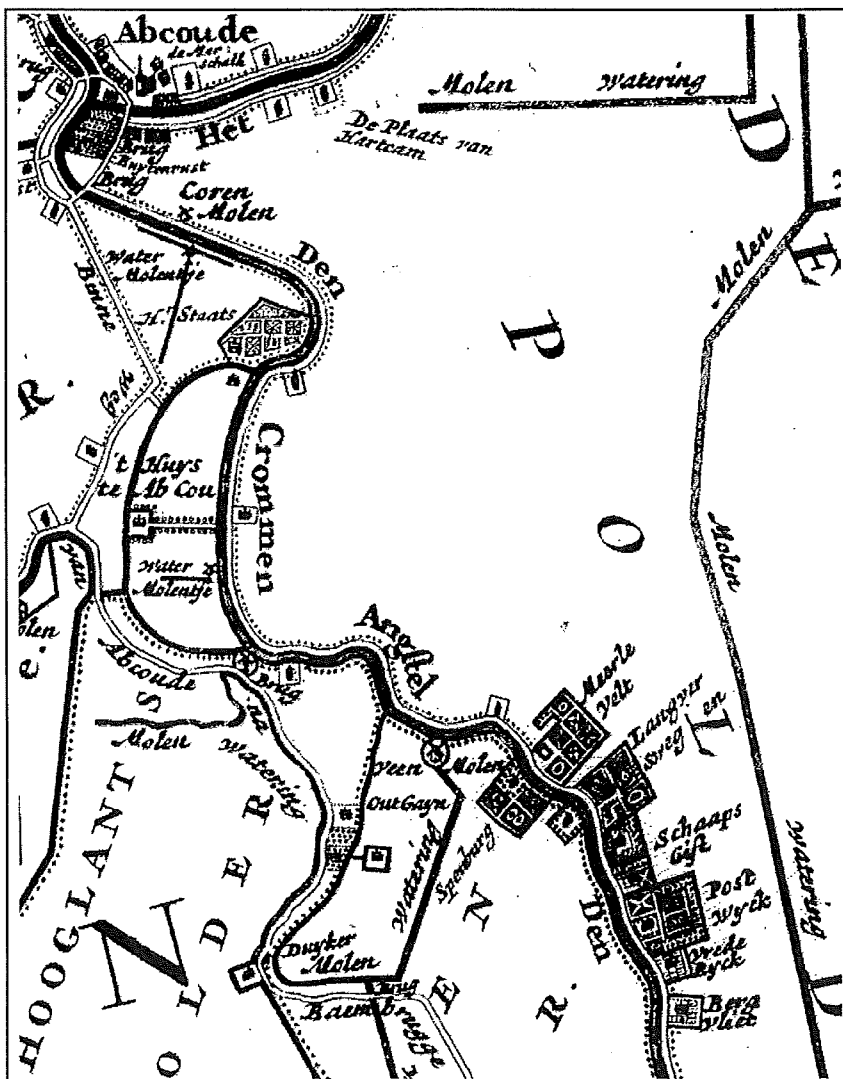
Vreede Rijk in handen van Margaretha Danckerts.

Margaretha Danckerts, de jongste dochter van Frederick Danckerts en Petronella Bors van Waveren, was inmiddels in 1720 getrouwd met Pieter Bock, lid van de Raad van Amsterdam, Resident van Zijne Koninklijke Majesteyt van Poolen, Keurvorst van Saxon. (August de Sterke). * Zie noot.

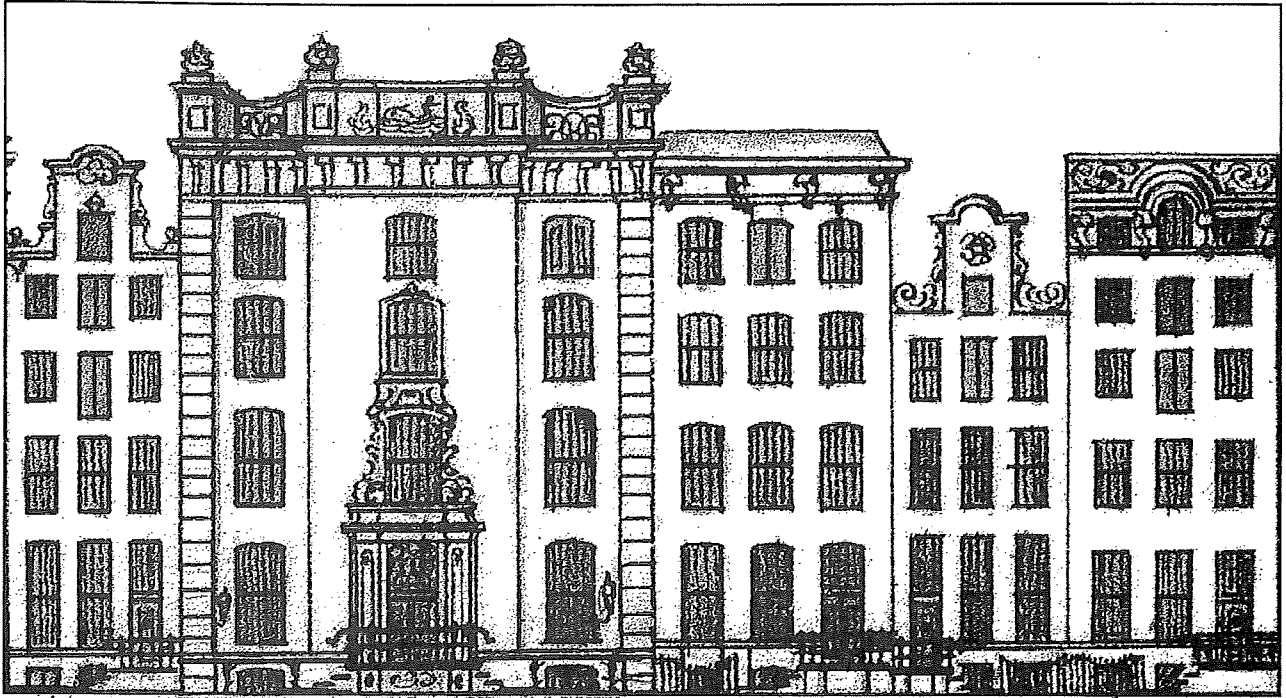
Margaretha Danckerts vond in Pieter Bock een liefhebbend echtgenoot, koopman te Amsterdam en tevens lid van de Gemeenteraad van deze stad.

Met haar halfbroer, Gidion Victor, heeft Margaretha een nauwe band onderhouden. Voor het geval zij vroeg zou komen te overlijden, werd hij aangewezen als voogd over haar nog minderjarige kinderen. Gidion Victor kocht in 1733 het huis 'De Walvis' en Pieter Bock wist zes jaar later het buurhuis 'De Bruinvis' te verwerven. Deze huizen zijn hierbij afgebeeld en hebben thans de nummers 105 en 107, juist tegenover de Remonstrantse kerk. Een bruinvis is in het beeldhouwwerk bij de kroonlijst verwerkt. Pieter vestigde niet alleen zijn gezin in het huis, maar ook zijn affaire als koopman in het comptoir van de Bruinvis, later samen met zijn zoon Joan Michiel. Het huis werd op naam van zijn echtgenote gesteld en met door haar uit erfenissen ontvangen gelden betaald. Margaretha bepaalde in haar testament dat het aan haar kinderen zou vererven, doch dat haar echtgenoot er zou mogen blijven wonen zonder huurpenningen te betalen.

We kunnen constateren dat, vanwege

Kaart van Gerrit Drogenham (~1700) Popta is te vinden tussen de twee letters mm van Crommen Angstel.

Illustratie uit het Grachtenboek van Caspar Philips Jacobszn. (1767), met de afbeelding van de beide huizen aan de de Keizersgracht. De Bruinvis en rechts daarvan De Walvis.

de risico's die Pieter Bock als koopman liep, de strikte scheiding van kapitaalgoederen, die reeds bij het aangaan van hun huwelijk in 1720 was overeengekomen, zorgvuldig werd volgehouden.

Zoon Joan Michiel heeft na jaren van samenwerking met zijn vader, het koopmanshuis tot aan zijn dood in 1791 bewoond en gebruikt. Daarna zijn de overgebleven drie

zussen elders in Amsterdam gaan wonen.

Hoe het verder met Vreede Rijk is gegaan vertellen wij in de volgende aflevering van deze kroniek; het moge echter duidelijk zijn dat Vreede Rijk niet een buitenplaats was zoals Meerleveld en Langversweegen. Daarvoor was het 'heerschapshuis' te gering van allure.

Er is danook geen gravure van te vinden.

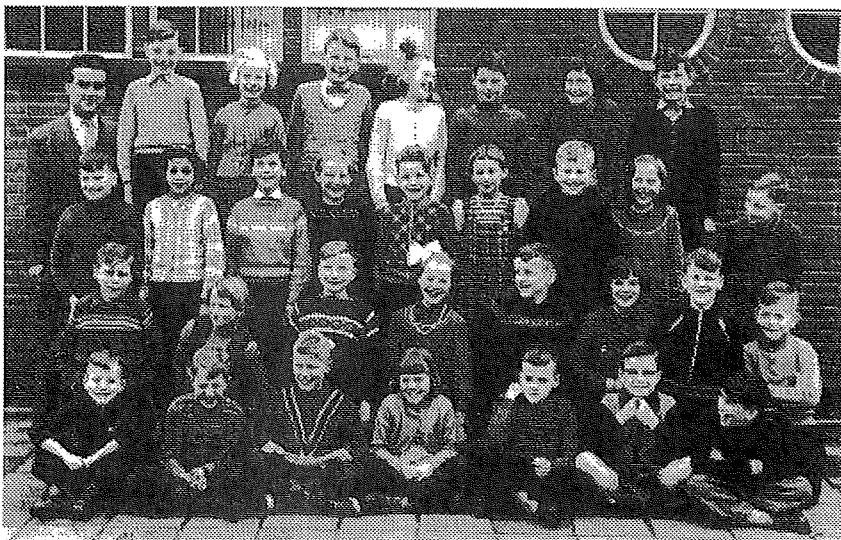
ir Dick Slebos.

Noot.* Belangen van buitenlandse mogendheden, vorsten of steden werden, als er geen ambassadeur was, behartigd door een agent of 'resident'

Bronnen:

Gravure Dominee Danckerts; Iconografisch Bureau, Den Haag
Kaart Drogenham Rijksarchief, Den Haag

Christelijk Nationale School 'De vreeze des Heren is het beginsel der wijsheid' ca 1955

Bovenste rij v.l.n.r.

Meester Joop Hermsen, Jan Kroon, Pieta Hoogenhout, Dirk Griffioen Jac.zn., Clara Dijkstra, Co Griffioen D.zn., Els Verbrugge, Johan v.d. Bosch Wzn.

2e Rij van boven v.l.n.r.

Henk Korver, Anneke van Spengen, Arie Edelman, Alie Berkelaar, Wulf Kroon, Elly van der Lee, Harrie Hoogenhout, Rietje Berkelaar, Peter Storm,

3e Rij van boven v.l.n.r.

Gerrit van Spengen, Ria van der Lee, Dirk Vonk, Elly Kroon, Peter Blokhuis, Joek Mulder, Ton Gijzen, Henk Troost,

Onderste rij (zittend) v.l.n.r.

Herman Griffioen N.zn., Co v.d. Bosch B.zn., Peter Griffioen H.zn., Anneriet van Vliet, Gerard Blokhuis, Jan v.d. Bosch W.zn., Hein v.d. Bosch W.zn.

De school stond aan de Rijksstraatweg, waar nu aannemer Bert van Walbeek in gevestigd is.

Vroeger - vanaf al ver voor de tweede wereldoorlog - werden rond deze tijd van het jaar op verschillende plaatsen in het land de eerste voorbereidselen getroffen voor de met Pasen plaats vindende Paasveetentoonstellingen.

Op zo'n tentoonstelling konden veehouders hun mooiste en beste runderen laten zien, die dan gekeurd werden door deskundige keurmeesters. De fraaiste exemplaren ontvingen een lint en de boer een diploma; voor de boer zat de waarde van de tentoonstelling in het feit dat hij voor zijn prijkskoe een aanmerkelijk hogere opbrengst kon maken bij de betere slaggers die de markt bezochten. Vaak stelden de slaggers op hun beurt de gekochte koe weer buiten voor hun slagerij ten toon, om het publiek en hun klanten te laten zien dat zij echt kwaliteitsslaggers waren.

In onze omgeving werden paasveetentoonstellingen bijvoorbeeld gehouden op de veemarkten van Amsterdam en Utrecht; de grootste paasveetentoonstelling van Nederland vond plaats in Rotterdam. Er waren aparte 'wedstrijden' voor diverse soorten runderen, zoals voor vette vleeskoeien (zgn. dikbillen), voor melkkoeien, voor kalveren etc, maar ook voor stieren en zelfs voor varkens. Het betrof in het algemeen 'luxe vee', dus het beste vee dat er bij de boeren te vinden was. Gekeurd werd op 'kwaliteit': juiste structuur, consistentie van de vleesmassa, uiterlijke kenmerken van het dier (een rechte rug, juiste schofthoogte, juiste lichaamsverhoudingen, een goede totaalindruk) en dergelijke.

Paasveetentoonstellingen.

Foto: Misset - Vleeskrant maart 1995.

De keuring vond visueel en op de tast (knijpen) plaats, en vroeg een grote expertise van de keurmeesters. Ten behoeve van de tentoonstelling werden de deelnemende koeien tot in de puntjes verzorgd, geborsteld en opgepoetst. Had een boer een bijzonder goede koe, dan ging hij er soms meerdere tentoonstellingen mee af om zo verschillende prijzen te kunnen winnen.

De foto geeft een beeld van de keuring op de Amsterdamse paasveetentoonstelling van 1932. Op de Amsterdamse veemarkt zien we als keurmeester optreden Joost de Groot (midden links met donkere gleufhoed en keurmeesterinsigne op zijn linker revers). Joost de Groot

(1874-1949), zelf ook veehouder op de boerderij Rundervreugd aan het Gein, was in de gemeente Abcoude Proosdij vanaf 1927 gemeenteraadslid voor de Christelijk Historischen. Na de oorlog was hij, tot zijn overlijden in 1949, CHU-wethouder van de in 1941 samen met Baambrugge nieuw gevormde gemeente Abcoude.

Herkent u op de foto van deze Paasveemarkt andere afgebeelde personen, dan houdt de redactie zich aanbevolen voor nadere informatie.

Ger van der Most.

Informatie over paasveetentoonstellingen: de heer J. Vedder.

deze aflevering van 'Angstelkroniek' wordt mede mogelijk gemaakt door
Wim Nienhuis

<http://www.abcoude.com>

op deze particuliere Internet-site vindt u actuele en interessante informatie over de Gemeente Abcoude!
te bereiken: Tel. 0294 - 287090 Fax 0294 - 287140 Mob 06 51203243 E-mail: wim@nienhuis.net